

Työmarkkinaosapuolten osallistuminen päätöksentekoon covid-19-pandemian aikana

Johdanto

Eurofound on vuodesta 2016 lähtien seurannut kansallisten työmarkkinaosapuolten osallistumista talouspolitiikan EU-ohjausjakson valmisteluun ja dokumentoinut tätä prosessia raporttisarjassa. Vuoden 2020 osalta analyysissä keskityttiin työmarkkinaosapuolten osallistumiseen päätöksentekoon koronavirustaudin (covid-19) vuonna 2019 aiheuttaman pandemian ensimmäisinä kuukausina. Raportissa käsitellään myös työmarkkinaosapuolten osallistumista vuoden 2020 kansallisten uudistusohjelmien laatimiseen talouspolitiikan EU-ohjausjakson yhteydessä. Tutkimuksessa keskitytään työmarkkinaosapuolten kolmikantavuoropuheluun kansallisella tasolla.

Taustaa

Covid-19-pandemia on haastanut vakavalla tavalla talouden ja yhteiskunnan toimintaa ja muuttanut jäsenvaltioiden poliittisten ohjelmien ensisijaisia tavoitteita EU:ssa ja kansallisella tasolla. Pandemian ensimmäisinä kuukausina toteutetuissa poliittisissa toimenpiteissä ensisijaista oli terveydenhuollon kantokyvyn varmistaminen, työllisyyden säilyttäminen sekä yritysten ja organisaatioiden toiminnan jatkuvuus. Työmarkkinaosapuolet osallistuivat näiden poliittisten toimenpiteiden suunnitteluun vain vähän, koska linjauksia tehtiin usein kiireellisesti.

Myös talouspolitiikan EU-ohjausjakson vuoden 2020 syklissä tapahtui merkittäviä muutoksia. EU:n kevätpaketti suunnattiin uudelleen kriisin sosioekonomisten

vaikutusten lieventämiseen, ja neuvoston heinäkuussa 2020 hyväksymissä maakohtaisissa suosituksissa pyrittiin pääasiassa torjumaan kriisiä rahoituksen, talouden, työllisyyden ja yhteiskunnan kannalta.

Keskeiset havainnot

- Covid-19-pandemia on tuonut haasteita kansalliseen työmarkkinaosapuolten vuoropuheluun ja vaikuttanut kehyksiin ja käytäntöihin, joiden mukaisesti työmarkkinaosapuolet osallistuvat päätöksentekoon. Valtaosassa maita hyväksyttiin tässä yhteydessä huomattava määrä poliittisia toimenpiteitä ilman oikea-aikaista ja riittävän laajaa työmarkkinaosapuolten kuulemista.
- Työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun laadussa ja siten työmarkkinaosapuolten osallistumisessa katsotaankin suurimmaksi ongelmaksi se, että tänä vaikeana aikana ei ole riittävästi aikaa keskusteluihin ja kuulemisiin. Yleisesti ottaen työmarkkinaosapuolet tiedostavat covid-19-pandemian aiheuttamat poikkeukselliset olosuhteet ja rajoitukset, jotka ovat keskeyttäneet tavanomaisten osallistumiskehysten ja käytössä olevien instituutioiden käytön. Olosuhteiden hankaluuden ymmärtämisestä huolimatta työmarkkinaosapuolet katsovat myös, että useimmat hallitukset olisivat voineet suoriutua paljon paremmin.
- Covid-19-pandemia on osoittanut, että terveyskriisin vaikutus työmarkkinaosapuolten osallistumiseen on ollut melko pieni, kun työmarkkinaosapuolten kolmikantavuoropuhelu on vakiintunutta ja pysyvää. Joissakin tapauksissa kriisi on jopa nopeuttanut kuulemisia, ja joidenkin työmarkkinaosapuolten mukaan niiden näkemyksiä on kuunneltu aiempaa tarkemmin.
- Toisissa maissa työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua sitä vastoin rajoitettiin ankarasti, vaikka se pysyikin käytössä. Tämän osalta terveyskriisi on joissakin työelämän suhdejärjestelmissä paljastanut rakenteelliset heikkoudet työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun perustassa.

- Pandemia on edennyt eri tahtiin, ja päätöksentekoon osallistumisen laatu on ajan myötä parantunut joissakin maissa, kuten Luxemburgissa, Maltassa, Portugalissa, Puolassa (tämä on vain yhden työnantajajärjestön arvio), Ranskassa ja Slovakiassa. Näissä maissa ensimmäiset hallituksen toimenpiteet toteutettiin ilman asianmukaista kuulemistä, mutta kuulemisprosesseissa tapahtui sittemmin parannusta, ja useimmissa tapauksissa työmarkkinaosapuolet tuntuvat olevan melko tyytyväisiä osallistumisen laatuun.
- Muutamassa maassa (kuten Belgiassa, Espanjassa, Italiassa ja Suomessa) työmarkkinaosapuolet tekivät aloitteita sellaisista yhteisistä toimista sopimiseksi, joilla tuetaan yrityksiä ja yhteiskuntaa pandemian aiheuttamassa sosiaalisessa ja taloudellisessa hätätilassa. Näille yhteisille aloitteille saatiin pääosin hallitusten tuki.
- Kansallisella tasolla covid-19-kriisin nujertamiseksi hyväksytyt poliittiset toimenpiteet ovat työmarkkinaosapuolten ylätasoinen kolmikantavuoropuhelun lisäksi todennäköisesti lisänneet vuoropuhelua toimiala- ja yrityskohtaisella tasolla. Työnantajien ja henkilöstöpäälliköiden välillä käydyissä keskusteluissa toimenpiteiden täytäntöönpanosta on voitu saada aikaan rakentavia ratkaisuja. Työnantajien ja työntekijöiden edustajien asialistojen kärjessä ovat epäilemättä työterveys ja -turvallisuus sekä etätöiden toteuttaminen, joillakin aloilla myös työehtosopimusneuvottelut.
- Tutkimuksessa käytetyn analyysikehyksen tulokset osoittavat, että vain neljässä maassa (Alankomaissa, Ruotsissa, Tšekissä ja Virossa) sekä ammattiliitot että työnantajajärjestöt katsovat, että työmarkkinaosapuolten osallistuminen vuoden 2020 kansallisten uudistusohjelmien laatimiseen on ollut erittäin laadukasta. Tämä tarkoittaa, että molempien osapuolten mielestä tiedottamiseen ja kuulemiseen on ollut runsaasti aikaa, että ne ovat tyytyväisiä hallituksen palautteeseen ja vastauksiin ja että niiden kannanotot on sisällytetty toimenpiteisiin tai ne on otettu huomioon.
- Muissa jäsenvaltioissa työmarkkinaosapuolten osallistumisessa kansallisiin uudistusohjelmiin on parantamisen varaa. Puutteista ja heikkouksista huolimatta työmarkkinaosapuolten osallistuminen yleiseen päätöksentekoon on kuitenkin ollut tarkoituksenmukaisempaa kuin osallistuminen kansallisten uudistusohjelmien laatimiseen talouspolitiikan EU-ohjausjakson yhteydessä.

Päätelmät

- Covid-19-pandemia on osoittanut, miten tehokasta työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua voidaan käyttää poliittisten aloitteiden laatimisessa ja ratkaisujen löytämisessä hätätilanteisiin, jotka vaikuttavat yrityksiin, työntekijöihin, talouteen ja yhteiskuntaan. Talouden ja yhteiskunnan kriisistä johtuvissa haasteissa olisi korostettava työmarkkinaosapuolten arvokasta panosta sosiaalisen yhteenkuuluvuuden aikaansaamisessa ja talouden elpymisen tukemisessa.
- Aiemmasta maailmanlaajuisesta finanssikriisistä poiketen työmarkkinaosapuolet, hallitukset ja EU:n toimielimet ovat olleet pääosin samaa mieltä siitä, mitä poliittisia toimenpiteitä tarvitaan pandemian vaikutusten lieventämiseksi ja talouden elpymisen edistämiseksi. Tätä yhteistä toimintamallia on jatkettava, ja hallitusten on annettava kannustusta yhteistyölle työmarkkinaosapuolten kanssa ja lisättävä luottamusta niihin, jotta ne voivat osallistua poliittisten toimenpiteiden täytäntöönpanoon asianmukaisella tasolla. Tämä koskee erityisesti maita, joissa työmarkkinaosapuolet ovat korostaneet, että osallistuminen päätöksentekoon ei ole ollut riittävää.
- Hallitusten olisi varmistettava, että työmarkkinaosapuolet voivat osallistua tarkoituksenmukaisesti ja oikea-aikaisesti talouspolitiikan EU-ohjausjakson vuoden 2021 uudistettuun sykliin. Vuotuisen kestävä kasvun strategian nojalla käyttöön otettujen muutosten vuoksi on keskeistä, että työmarkkinaosapuolet osallistuvat vuonna 2021 niiden elpymis- ja palautumissuunnitelmien suunnitteluun, seurantaan ja täytäntöönpanoon, jotka on toimitettu kansallisten uudistusohjelmien ohessa yhtenä yhdennettynä asiakirjana. Näin voidaan vahvistaa työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua ja varmistaa elpymistoimien oikeudenmukaisuus.
- Kun covid-19-kriisin vaikutusten käsittelemistä koskevaa talouspolitiikan laatimista koordinoidaan, talouspolitiikan EU-ohjausjaksolla olisi varmistettava, että työmarkkinaosapuolet voivat osallistua siihen tarkoituksenmukaisesti ja että kansallinen työmarkkinaosapuolten vuoropuhelu täyttää tehtävänsä, kun suunnitellaan poliittisia toimenpiteitä Euroopan unionin ilmastoa, ympäristöä, yhteiskuntaa ja digitaalisuutta koskevista ensisijaisista tavoitteista johtuviin haasteisiin vastaamiseksi. Tämä koskee erityisesti maita, joissa heikkouksien ja rakenteellisten puutteiden on toistuvasti ilmoitettu haittaavan aitoa työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua.

Lisätietoja

Raportti *Involvement of social partners in policymaking during the COVID-19 outbreak* on saatavilla osoitteessa <http://eurofound.link/ef20035>

Tutkimusjohtaja: Ricardo Rodríguez Contreras

information@eurofound.europa.eu